

Etusivu

Kansalaisaloite

Ota meihin yhteyttä

Instagram -julkaisut

Kannata aloitetta

KANSALAISALOITE

Hiljaisten oikeus

PERUSTUSLAKIIN TEHTÄVÄ MUUTOS

Suomen perustuslakiin kirjoitetaan säädökset luonnon perusoikeuksista:

- Luonto osineen omaa perusoikeussubjektin aseman.
- Luonnolla osineen on oikeus olemassaoloon ja hyvinvointiin ja näiden kokonaisvaltaiseen kunnioitukseen.
- Luonnolla osineen on oikeus ylläpitää ja uudistaa elämää, omia rakenteitaan, toimintojaan ja kiertokulkujaan.
- Luontoa osineen tarkastellaan holistisena kokonaisuutena ja systeemisesti eikä vain yksittäisinä rajattuina kohteina.

Etusivu Kansalaisaloite Ota meihin yhteyttä Instagram -julkaisut

käyttää kaikki.(1) Luonnon puolustaminen argumentoidaan tarkastelemalla tieteellisen tiedon kautta, mikä on luonnolle hyväksi ja luonnonosien intressien mukaista. Toisaalta tiedon ja intressin ei välttämättä tarvitse kiinnittyä samaan subjektiin, vaan joskus ulkopuolinen (esimerkiksi laaja systeeminen) tieto voidaan tarvita määrittämään intressiä.(2) Luonnon "hiljaisuus", johon kansalaisaloitteemme otsikko viittaa, tarkoittaa samankaltaista juridista positiota kuin on kenellä tahansa, joka tarvitsee oikeudessa edustajan tai puolestapuhujan. Luonnon tapauksessa kyse on hiljaisuudesta suhteessa ihmisen kieleen ja ihmisen rakentaman oikeusjärjestelmän logiikkaan ja kommunikaatorakenteeseen. Luonto osineen tulee huomioida päätöksentekotilanteessa itsenäisinä oikeussubjekteina, joilla voi olla ihmisen päämääristä eroava intressi ja toisenlainen ääni.

Luonnon määritelmä:

Kansalaisaloitteessa luonto ymmärretään yläkäsitteenä, jonka alle lukeutuvat kaikki ekosysteemit ja näiden sisältämä elollinen (soluinen ja hengittävä) ja eloton (mineraalinen, kemiallinen ja epäorgaaninen) luonto. Luonnon hahmotamme sinä, mikä on kehittynyt Maa-planeetalla elämään, ja mitä on olemassa, yhteenkietoutuvana, vuorovaikutteisena ja monitahoisena kokonaisuutena, jonka yksi elämänosa me ihmiset olemme tällä hetkellä – ja toisaalta, mikä tästä on jo hävinnyt ja häviämässä. Kansalaisaloitteessa puhumme tämän moninaisuuden osista *luonnonosina*.

Luonnolla ja sen osilla viitataan kansalaisaloitteessa ensisijaisesti ei-inhimilliseen ja ihmiseen nähden muunlajiseen luontoon. Luonto nähdään riippumattomana kokonaisuutena, joka elämänosineen voisi olla olemassa ilman ihmislajia – ja joka onkin pääosin ollut olemassa jo ennen ihmisiä. Ihmistoimintaa ja sen seurauksia ja vastuuta tulee tarkastella juridisessa suhteessa muihin luonnonosiin ja oikeuksiin.

Luontoa ei tule rajata vain harvinaisuuden, uhanalaisuuden, koskemattomuuden tai alkuperäisyyden ajatuksen perusteella. Luontokäsitteeseen tulee sisällyttää myös sellaiset luonnonosat ja ympäristöt, joita on jo muokattu.

PERUSTE LAINMUUTOKSELLE

Johdanto

Perustuslakimme on kirjoitettu ihmistä varten ja ihmisten toimesta. Perustuslaki nostaa keskiöön arvokkaita arvoja, mutta on katsottava, ketkä jäävät niiden katveeseen, sivuun ja alisteiseksi. Kenen päälle perustuslakimme astuu, kun se toteuttaa ihmisen oikeutta? Perustuslakimme kehityshistoria ja nykyisyys korostavat ihmisyksilön oikeusturvaa. Luonnon tehtävä on ollut sijaita siinä ihmiskeskeisen, antroposentrisen, erottelun kautta paitsi ihmisestä erillään, mutta myös tämän hallinnan alaisena objektina – hyötynä ja resurssina. Luonnon suojelemista onkin yleensä vastustettu juuri ihmisyksilön oikeusturvalla; omistusoikeudella ja elinkeinovapaudella, ja oikeusjärjestelmämme priorisoi tämän arvologiikan mukaisesti luonnon välinearvon lähes automaattisesti, korostaen ja suojaen taloudellisen hyödyn ja voitontavoittelun oikeudellista asemaa.(3) Niin saavumme tämän kansalaisaloitteen ytimeen:

Perusoikeudet eivät koske luontoa, ne yksinkertaisesti puuttuvat.

Luonnon oikeudet voidaan rinnastaa oikeuskehityksiin, jotka ovat koskeneet tasa-arvoa ja edustuksellisuutta. Orjat nähtiin aikanaan vain oikeuden kohteena, omaisuutena, sen sijaan, että he olisivat olleet lain edessä itsellisiä subjekteja ja oikeuksiensa kantajia. Sama koskee sukupuolten välisiä oikeuksia ja eläinten oikeuksia. Saman kehityskulun jatkona luonto on alettu muutaman viimeisen vuosikymmenen aikana nähdä omien oikeuksiensa kantajana, jonka tulisi saada puolustaa itseään. Laajoja perustuslaintasoisia muutoksia tai yksittäisten

[Etusivu](#)[Kansalaisaloite](#)[Ota meihin yhteyttä](#)[Instagram -julkaisut](#)

1. Perusoikeuksien uudelleenkirjoittamisen tärkeys

Ympäristöperusoikeutemme on tällä hetkellä ihmisen vastuuta korostava, yleisluontoinen perustuslain säännös, jolla ei ole yhtä selkeää ja vahvaa pohjaa kuin muilla perusoikeuksilla.(7) Vaikka ympäristöperusoikeus onkin kehittynyt, ovat oikeudet silti ratkaisevalla tavalla epätasapainossa perusoikeuksien tasolla. Jos vastakkain on vastuun muotoon kirjoitettu ympäristösäännös ja voimakkaat ihmisoikeudet, on selvää, että ihmisoikeuksia arvotetaan korkeammalle. Ihmiskeskeinen oikeusjärjestelmämme nojaa myös tapauskohtaisuuteen ja henkilörelaatioihin (eri oikeushenkilöiden välisiin suhteisiin), mikä johtaa vaikeuksiin suojella laajoja ja monin tavoin yhteenkietoutuvia luonnonkokonaisuuksia.(8)

Luonnonsuojelulaki uudistettiin vuonna 2023, mutta on esitetty kritiikkiä, että se ei pysty pysäyttämään luontokatoa eikä se ole tarpeeksi kattava. Laki painottaa uhanalaisten lajien ja suojeltujen luontotyyppien säilyttämistä luomalla suojelualueita. Muu (ei-uhanalainen) luonto saa suojaa lähinnä muun sääntelyn kuten ympäristönsuojelulain, vesilain ja rakentamislain kautta. Nämäkin lait suojelevat luontoa vain pistemäisesti suurilta paikallisilta ympäristökuormilta ja muutoksilta, eivätkä huomioi luontoa holistisena kokonaisuutena tai tavoittelee luonnon kukoistusta.(9) Suomi on sitoutunut EU:n ilmasto- ja biodiversiteettistrategiaan, mutta pienillä sektorilainsäädännön muutoksilla ei edes nykyisiä ympäristötavoitteita saada toteutettua, vaan tarvitaan perustavanlaatuisempi lainsäädännöllinen muutos.(10)

On myös ristiriitainen käytäntö, että valtio samanaikaisesti sekä asianosaisena omistajana ja luontoon kohdistuvien tekojen toteuttajana arvioi itse tekojensa ja lain suhdetta.(11) Paikallisilla luonnonsuojelujärjestöillä ja asianosaisilla yksityishenkilöillä on oikeus saada tietoa ja valittaa luontoa koskevista päätöksistä. Århusin sopimus (1998) mahdollistaa valtakunnallisesti toimiville järjestöille osallistumis- ja tiedonsaantioikeudet sekä vireillepano- ja muutoksenhakuoikeuden.(12) Intressiperusteisuus ei kuitenkaan koske laajemmin yksittäisiä kansalaisia. Ympäristöjärjestöjen harteille on jäänyt paljon vastuuta tarkastella sitä, ovatko tehdyt päätökset ympäristön ja lain mukaisia. Nämäkään käytännöt eivät kuitenkaan ohita perustalla olevaa epätasapainon tilaa, perusoikeuksien puuttumista luonnolta.

Luonnonsuojelulaki ja perustuslaki perusoikeuksineen ovat siis luonnon oikeuksien sekä käytäntöjen näkökulmista alisteisia, vajaita, epätasapainossa ja väistämisen tilassa. Tämän vuoksi luontoa ja sen osia ei voida puolustaa kattavasti, ja siten ihmistoiminnan aiheuttama luonnon heikkeneminen ja tuhoutuminen saa jatkua ja luonnonsuojelutoimet jäävät vajaiksi ja saarekemaisiksi – luonto alistetaan vallan ja talouden edessä.(13)

2. Perusoikeuksien tasapainotus

Tarkasteltaessa nykyistä lainsäädäntöämme voidaan ihmisen ja luonnon välinen suhde ymmärtää jo oikeussuhteena. Ei ole olemassa mitään oikeudellista estettä sille, etteikö luonnolle osineen voitaisi asettaa perusoikeuksia perustuslakiin.(14) Asettamalla luonto perusoikeussubjektin asemaan, asettuu luonto osineen oikeudellisten intressien ytimeen, sillä oikeussubjektius on länsimaisen oikeuden keskeisin ja tärkein rakenne. Vastaavasti yritykset ja julkisoikeudelliset tahot omaavat jo oikeussubjektin aseman.

Luonnon oikeuksien on toteuduttava perusoikeuksien tasolla, jotta ne olisivat ristiriitatilanteissa riittävän vahvoja ja puolustettavissa oikeudellisessa tulkinnassa suhteessa muiden oikeussubjektien etuihin, kuten omistusoikeuteen ja elinkeinovapauteen. Luonnolle osineen tulee siis asettaa oikeussubjektin asema perusoikeuden tasolla. Luonnonosien hyvinvoinnin tulee olla yhtä merkittävää kuin muidenkin perusoikeuksien kantajien. Perusoikeuksien tasapainotus korjaa luonnon juridisesti alisteisen objektiaseman jaantaa mahdollisuuden eri oikeussubjektien välisten oikeuksien ja etujen tasapuoliseen tarkasteluun.(15) Perusoikeussubjektius voi luonnon tapauksessa olla säädetty suhteessa luonnon uniikkeihin perusoikeuksiin, jotka eivät perustu yksilölliseen tahdonmuodostukseen tai vastuukelpoisuuteen, vaan ekologisiin toimintaehtoihin. Tällöin ei vaadittaisi esimerkiksi kykyä velvollisuuksien, vaikkapa rikosoikeudellisen vastuun, kantamiseen.(16)

Etusivu Kansalaisaloite Ota meihin yhteyttä Instagram -julkaisut

Luonnonosilla on pyrkimys olla olemassa. Tästä olemassaolon pyrkimyksestä kumpuava elämä ja voima, kaikkine erilaisine toimijuuksineen, on itseisarvoista olemassaoloa. Tämä luo pohjan luonnon moraalisen ja perusoikeusaseman tunnustamiselle. Tällainen ei-välineellinen itseisarvoisuus, oikeus olemassaoloon, tulee nähdä perusoikeutena, jota kohtaan ihmisillä on velvollisuuksia. Elollisen lisäksi sama koskee myös mineraalista, kemiallista ja epäorgaanista luontoa maapallon elämän yhteenkietoutuvana pohjarakenteena.

Itseisarvo on totuttu juridisesti kytkemään ajatukseen korvaamattomuudesta ja uhanalaisuudesta.(18) Itseisarvoon hahmotettu harvinaisuuden ja ainutlaatuisuuden kautta arvona tai rikkautena, johon tulee kiinnittää erityistä oikeudellista huomiota, esimerkiksi uhanalaisten lajien suojelun kautta. Itseisarvo on tunnustettu siten vasta uhanalaisuuden tai menetyksen yhteydessä. Itseisarvo tulisi juridisesti kuitenkin määritellä laajemmin luonnon ja sen osien moninaiset *intressit* lähtökohtaisesti sisältäväksi olemassaoloksi eikä rajata sitä vain kapein säilymisen perustein. Tavoitteena on elämän kukoistus ja hyvinvointi.

4. Demokratian vahvistaminen

Luonnon perusoikeuksien asettaminen vahvistaa demokratiaa. Demokraattisessa edustuksellisuudessa turvataan myös niiden etuja ja hyvää, jotka ovat vähemmistönä, ja joiden ääntä voi olla vaikea kuulla. Osallisuus ja oikeus elämään sekä se, keistä me koostumme, on nähtävä ja tunnistettava nykyistä laajemmin. On myös ihmiselle uhka, kun perusoikeudet eivät koske muuta luontoa. Asettamalla luonnolle osineen perusoikeudet turvaamme myös ihmisten olemassaolon ja oikeudet, sillä luonto kukoistaa tai kuolee ihmisen mukana. Olemme riippuvaisia maapallon muusta elämästä, toisistamme.

Demokraattisessa valtiossa sen jäsenillä on oltava kunnollinen mahdollisuus vaikuttaa ympäröiviin elinolosuhteisiin sekä luontoon kohdistuviin toimiin. Erityisen tärkeää tämä on kun kyse on valtion vallankäytöstä. Nyt näin ei ole, vaan oikeutta toteutetaan rajatusti ja fragmentaarisesti.

Luonnon perusoikeudet vahvistavat siten ihmisoikeuksia ja ympäristödemokratiaa sekä selkeyttävät ja jämäköittävät luontoa koskevien päätösten tekemistä, niiden sisältöä ja oikeellisuutta.

LOPUKSI

Muodostamme yhdessä elämän monimuotoisen ja vuorovaikutteisen riippuvuuksien verkoston, jonka yhtenä osana ovat ihmiset. Meidän tulee kunnioittaa niitä elämän ainutlaatuisia ja moninaisia kokonaisuuksia, jotka tänne ovat syntyneet miljardien vuosien aikana ja ymmärtää toimintamme hetkellisyys ja rajallisuus tämän ikäaikaisuuden edessä. Ihmissivilisaatioiden ja oikeusjärjestelmiemme historia on evoluutioon verrattuna niin lyhyt aika, että lainsäädäntöä ja erityisesti sen seurauksia on tarkasteltava suhteellistaen, viisaudella ja kriittisyydellä.

Kansalliset ja kansainväliset oikeusjärjestelmät eivät ole onnistuneet suojelemaan ihmiskuntaa ajautumasta ilmastokriisiin ja kuudennen sukupuuton aikakauteen. Ihmiset ovat vastuussa historiansa suurimmasta itse aiheutetusta ympäristökriisistä, ja siten kyse on systeemisestä ongelmasta. Kyse on fossiilisten ja muiden luonnonvarojen ylikulutuksesta ja niistä seuraavista päästöistä ja saastumisesta, metsien hakkuista ja luonnon tuhoutumisesta sekä näihin johtaneesta maailmankatsomuksesta – näkemyksestä hyvästä elämästä ja sen mahdollistamisesta lain kautta. Kansalliset ja kansainväliset ihmiskeskeiset lainsäädännöt ovat ylläpitäneet ja suojanneet ympäristöjä kuluttavaa, ekstraktivistista, asetelmaa ja sen prosesseja satojen vuosien ajan, jonka puitteissa luontoarvot ovat jääneet alisteisiksi ja väistyviksi talouden, yhteisestä luopumisen, yksityisen omistamisen, hyödyntämisen ja kapitalistisen kilpailun edessä.(19) Siksi ei riitä, että teemme pieniä parannuksia nykyiseen lainsäädäntöön ja toivomme parasta, tai toimimme sen puitteissa laastarimaisesti mutta emme koske itse asetelman ytimeen – muutos on tehtävä siksi perusoikeuksien tasolla, ja katsottava maailman ja oikeuden suhde uusiksi. Olemme täällä

Etusivu Kansalaisaloite Ota meihin yhteyttä Instagram -julkaisut

Viitteet

- (01) Puhevallan laajennus johtaa valitusten määrän kasvuun, mutta mahdollisten turhien tai kiusaamismielessä jätettyjen valitusten olemassaolo ei voi olla peruste valitusoikeuden kaventamiseen. Toisaalta kunnollisen valituksen tekeminen vaatii myös työtä, jolloin voidaan olettaa, että valitusoikeutta käytettäisiin kuitenkin maltillisesti. Mäntylä Niina: Luonnon edustajien puhevalta, Vaasan yliopisto, 2010, 51–52.
- (02) Mäntylä 2010, 41–42.
- (03) Vapaus omaisuuden käyttöön on ensisijainen sääntö, kun taas yleisen edun mukaiset rajoitukset ovat poikkeuksia, jotka on säädettävä erikseen lailla, perusteltava huolellisesti ja korvattava täysimääräisesti. Soininen Niko, Puharinen Suvi–Tuuli, Iho Antti, Koljonen Saija, Artell Janne, Tolonen Kimmo ja Belinskij Antti: Ecological restoration hierarchy as a lens to reveal the foundational economic and legal structures impeding restoration. Restoration Ecology – The Journal of the Society for Ecological Restoration. Wiley Periodicals LLC on behalf of Society for Ecological Restoration, 2025, 8.
- (04) Mar Menorin laguunia edustaa nyt suojelijakomitea, johon kuuluu kansalaisia, tutkijoita ja hallinnon edustajia. Laguunin puolustaminen ja ennallistaminen on uuden oikeudellisen aseman myötä aiempaa helpompaa. Uudessa-Seelannissa oikeushenkilön asema on myönnetty Te Urewera-suojelualueelle (2014), Whanganui-joelle (2017) sekä Taranaki-vuorelle (2025). Ecuadorissa luonnolle annettiin ensimmäisenä maailmassa perustuslaintasoiset oikeudet vuonna 2008, mikä on johtanut muun muassa kaivoshankkeen keskeyttämiseen (Los Cedrosin metsä), joen (Vilcabamba) vahingoittamisen estämiseen ja kansallispuistoa (Yasuní) koskevaan öljynporauskieltoon luonnon perusoikeuksiin vedoten. Intiassa (2022) osavaltiosoinen tuomioistuim julisti luonnon eläväksi olennoksi, jolla on oikeushenkilön asema. Samaten Boliviassa luontoäidille (Pachamama) myönnettiin erityiset olemassaolon turvaavat lait (2010 ja 2012). Bangladeshissa (2019) puolestaan myönnettiin kaikille joille oikeushenkilön asema. Kolumbiassa myönnettiin oikeussubjektin asema Atrato-joelle (2016) sekä Kolumbiaa koskevalle Amazonin sademetsälle (2018).
- (5) Environmental Law Foundation: Historic decision sees river Ouse set to become first in England with legal rights, uutinen verkkosivulla, julkaistu 26.2.2025.
- (6) Ympäristöministeriön ja Suomen ympäristökeskus SYKE:n selvityksen mukaan 89% suomalaisista pitää luontoa tärkeänä tai erittäin tärkeänä. Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus SYKE, Luontosuhde-barometri, 2022.
- (7) Perustuslaki, 2 luku – Perusoikeudet, sekä sen 20 §: ”Vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille. Julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön sekä mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöön koskevaan päätöksentekoon.” Suomen perustuslaki 731/1999. Myös Ollitervo Noora: Kohti luonnon oikeuksia, Helsingin yliopisto, 2022, 60–61.
- (8) Mäntylä 2010, 29. Myös Ollitervo 2022, 61–62.
- (9) Suomen luonnonsuojeluliitto (lausunto luonnonsuojelulain uudistamisesta, 2021). BIOS (lausunto luonnonsuojelulain uudistamisesta, 2022). Veistola Tapani, Uusi luonnonsuojelulaki voimaan -artikkeli Suomen luonnonsuojeluliiton verkkosivuilla, julkaistu 1.6.2023.
- (10) Soininen Niko et al. 2025. Sekä EU:n biodiversiteettistrategia 2030.
- (11) Mäntylä 2010, 19. Myös Ollitervo 2022, 66.
- (12) Århusin sopimus, 2003/0249 (CNS).
- (13) Suojelupäätöksistä on joustettu muun muassa Viiankaavalla (Sakatin kaivos).
- (14) Ollitervo 2022, 68–69.
- (15) Osapuolten välinen tasapaino on oikeusturvan edellytys. Mäntylä 2010, 121–122.
- (16) Visa Kurjen teorian mukaan oikeussubjektius voidaan hahmottaa suhteellisenä käsitteenä, jolloin oikeussubjekti voi olla erilaisissa suhteissa eri oikeudenaloihin tai oikeusinstituutioihin. Oikeussubjektius voidaan nähdä myös passiivisena oikeussuhteena aktiivisen sijaan. Kurki Visa: Ei vain oikeuskelpoisuutta – oikeussubjektikäsitteemme ongelmia ja uudelleenarviointia, Lakimies 5/2018, 469–492. Myös Ollitervo 2022, 46–50.
- (17) EU:n perusoikeuskirja ja EU:n biodiversiteettistrategia 2030.
- (18) Mäntylä 2010, 66.
- (19) Paloniitty Tiina: Oikeus kestävän yhteiskunnan katalyyttinä. Luento, Akatemiaklubi/YAF, 24.3.2022.

[Etusivu](#) [Kansalaisaloite](#) [Ota meihin yhteyttä](#) [Instagram -julkaisut](#)

Aloitteen sisältö – linjanveto ja taustatyö:

Juhani Haukka ja Cristal Alakoski

Aloitteen kirjoitustyö:

Juhani Haukka

Aloitteen kommentointi ja kehitys:

Tellervo Ala-Lahti, Laura Kolehmainen, Niko Soininen, Viwi Lönn, Sofia Tapaninen, Katriina Tavi, Felix Wikholm, Lauri Mattila ja Taneli Viitahuhta.

Kansalaisaloitteen vastuuhenkilöt:

Juhani Haukka, Cristal Alakoski (päävastaavat),
Tellervo Ala-Lahti, Sofia Simola, Sofia Tapaninen.

Kielentarkistus:

Anni Mäentie

Graaffinen ilme:

Pauliina Nykänen

Tukivideo:

Juhani Haukka (ohjaus, käsikirjoitus, leikkaus), Cristal Alakoski (kuvaus, käsikirjoitus, värimääritys), Jorma Kaulanen (äänisuunnittelu ja musiikki).

Kiitos:

Tellervo Ala-Lahti, Tere Vadén, Paavo Järvensivu, Laura Kolehmainen, Visa Kurki, Niko Soininen, Lauri Mattila, Taneli Viitahuhta, Marleena Halonen, Outi Markkula, Sofia Tapaninen, Sofia Simola, Anni Mäentie, Paula Kangasniemi, Katriina Tavi, Felix Wikholm, Maarit Huuska, Nina Forsman, Karhupuisto Film Festival ja Koneen säätiö.

yhteys@hiljaistenoikeus.fi

© 2025

[Etusivu](#)

[Kansalaisaloite](#)

[Ota meihin yhteyttä](#)

[Instagram -julkaisut](#)

